

Nacionalne manjine

Bilo bi ljekovito kada bi Visoki predstavnik donio zakon po kojemu bi jednom mjesečno svi Hrvati na jedan dan postali Bošnjaci, svi Bošnjaci Hrvati, a svi Srbi jedno ili drugo, pa da se tako dvije-tri godine rotiramo

Ako svoju slobodu mjerimo slobodom najmanje svoje braće, tada bi se moglo reći da je današnja Bosna i Hercegovina, kao država tri konstitutivna naroda, zapravo domovina tri ojađene i obespravljene nacionalne manjine. Bošnjak u zapadnome Mostaru, u Čapljini ili Ljubušcome, zavrijedit će građansko poštovanje samo ako bude vazda i pred svima govorio da su muslimani kroz povijest bili bliži Hrvatima nego Srbima, ako se bude negativno određivao prema onima koji vladaju u Sarajevu, i ako bude pomalo ateist, pa da na džamiju, Bajram i islam gleda barem trideset posto ravnodušnije nego što komšije Hrvati gledaju na crkvu, Božić i Krista. Bošnjak (ili Hrvat) u Banjoj Luci zavrijedit će građansko poštovanje ako svakodnevno i javno požali za Jugoslavijom, ako tome doda kako su za njezino razbijanje svi jednako krivi, i ako mu se kćer uda za Srbina i ode u Beograd. Hrvat (ili Srbin) bit će poštovan u Sarajevu ako se uvijek i na svakome mjestu prisjeti krivnje svojih sunarodnika za ratna zlodjela, ako prihvati da su granate iz 1993. njega manje pogadale nego njegove prve komšije, i ako nađe načina da za svoj današnji loš život uvijek okrivi one u Zagrebu (ili Beogradu), u zapadnome Mostaru (ili u Banjoj Luci).

Bošnjak koji u zapadnome Mostaru kritizira HDZ, Bošnjak (ili Hrvat) koji je u Banjoj Luci javno protiv postojanja Republike Srpske i Hrvat (ili Srbin) koji u Sarajevu glasno govori o izborima za reisa, ili napada vladajuću bošnjačku stranku, neće u sreći, rahatluku i komšiluku provoditi dane. Svoj trojici bit će gorko u životu, i vlastiti dom bit će im kao tuđi. Prvi će, možda, dobiti batine i izgubiti posao (ako ga ima), drugome će oko kuće obilaziti samo borci za ljudska prava i kandidati za Nobelovu nagradu za mir, a treći će, možda, doživjeti da mu se Jadranko Prlić i Como Ilijašević ispostavljaju kao pobornici suživota i razumijevanja između muslimana i katolika, za razliku od njega koji je neprijatelj cjelovite i jedinstvene Bosne i Hercegovine.

Naravno, nije našim ojađenim manjincima svugdje isto. Za ono za šta bi se u jednome gradu dobile batine, u drugome sljeduju samo sive olovne riječi, ali teško je svakodnevno živjeti s mišlju da je nekome gore nego tebi. Lakše je otići, ili ostati i umuknuti. Ili, što je najlakše, ostati i pretvoriti se u gvalju bosanske mržnje. Naime, Bošnjak koji u zapadnome Mostaru kritizira HDZ još uvijek ne mrzi Hrvate, kao što ni onaj koji je u Banjoj Luci protiv Republike Srpske ne mrzi Srbe. Napokon, zašto bi se neki Hrvat (ili Srbin) u Sarajevu bavio pitanjem je li bolji Mustafa ili je bolji Enes, ako mrzi muslimane i Bošnjake? Međutim, prestane li to činiti i pomiri li se sa svojim autsajderskim ili manjinskim položajem, on bira između rezignacije, životarenja i mržnje. Za rezignaciju treba puno pameti i discipline duha, za životarenje valja biti proste duše, a mržnja je uvijek i svima najugodniji izbor. Istina, većinci od takve mržnje neće imati očigledne štete, jer još nikada manjina nije naštetila većini, ali s manjinskom mržnjom biva dokinuta svaka ideja o multikulturalnom i multikonfesionalnom, pa i građanskom društvu. Mržnjom se odustaje od vlastitih prava i pristaje na vlastitu ugroženost. Od nje se često živi rahatnije nego u najsavršenijoj slobodi. A što je najvažnije, takva se mržnja ne prepoznaje, jer biva izgovorena samo u rijetkim časovima, među istomišljenicima.

Bošnjačko manjinstvo se u Bosni od hrvatskoga i srpskoga razlikuje po do datnome osjećaju svemirske samoće i napuštenosti. Po takvome osjećaju Bošnjak nije nigdje kod kuće osim u Bosni, a u Bosni je istovremeno pripadnik konstitutivnog naroda i ojađene nacionalne manjine. Pa onda Hrvat i Srbinu zavidi na tome što nisu sami, imaju rezervne domovine i - kako to Zija Dizdarević meni veli - "dvodržavnu nacionalnost". Na to će mu Hrvat i Srbin, svaki sa svojim osobnim očajem i osjećajem, u mislima odgovarati kako on, Bošnjak, u Bosni pripada najbrojnijem narodu i kako su samim time njegove slobode veće i šire. Ja Ziji Dizdareviću tako nešto nipošto ne bih rekao. Ne

vjerujem, niti bih ikada u to mogao povjerovati, da su Bošnjaci sretniji zato što ih više ima, premda razumijem one koji u svome očaju, ili u gluposti, misle da je baš tako. Ali kada njih ne bih razumio, tada ne bih mogao razumjeti ni Bošnjake kada povjeruju kako bosanski Srbi i Hrvati imaju rezervnu domovinu ili dvodržavnu nacionalnost. Uvrijedio bih se zbog krajnje konsekvence takve ideje, pogotovu kada se i mene njome obuhvaća: rodiš se u Bosni, ali te smatraju samo uvjetnim Bosancem, jer vjeruju da uz ovaj bosanski imaš još jedan rodni grad, još jedan dom i još jedne komšije. A možda i još jednu ženu i punicu, pa kad te njih dvije nasekiraju, ti fino odeš rezervnima. Besmisleno je to, i jadno, ali eto postoji kao stereotip, pa onda živimo i s njime. Kada bismo, pak, razmislili, vidjeli bismo kako se sva hrvatska i srpska prednost pred Bošnjacima sastoji u ponešto manje papirologije i mimikrije. Ako je već stvar u rezervnim domovinama, tada bosanskim Hrvatima za osvajanje Hrvatske treba tek manje potvrda i pečata i manje socijalnih vještina nego Bošnjacima. Da nije tako, i da je Hrvatska doista rezervna domovina bosanskohercegovačkim Hrvatima, tada bi se svi već odavno iselili, kao što se čovjek seli iz garsonijere u trosobni stan. Dakle, iz čistoga komfora. Također, da je Hrvatska Bošnjacima daleko i strano inozemstvo, kao što bi se pomislilo kroz metaforu o rezervnoj hrvatskoj domovini, tada je oni ne bi naseljavali, niti bi se u njoj odomaćivali, nego bi nastavili prema Njemačkoj i Americi, budući da je tamo i njima, kao i Hrvatima i Srbima, puno komfornije.

Jest, Bosna je danas domovina tri ojađene i obespravljene nacionalne manjine. Bilo bi ljekovito kada bi Visoki predstavnik donio zakon po kojemu bi jednom mjesečno svi Hrvati na jedan dan postali Bošnjaci, svi Bošnjaci Hrvati, a svi Srbi jedno ili drugo, pa da se tako dvije-tri godine rotiramo. Koliko god se dobro poznavali, i koliko god da smo do bola i besmisla slični, slabo se razumiju naši jadi, naše predrasude i naše gluposti. Ako bi se jednoga dana razumjeli, sva je prilika da bi ih i nestalo.

http://www.bhdani.com/default.asp?kat=kol&broj_id=443&tekst_rb=20